

Govor Paddy Ashdowna, visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu pred Narodnom skupštinom Republike Srpske

Gospodine predsjedavajući, dame i gospodo,

želio bih započeti, kao i uvijek, izražavajući vam svoju zahvalnost zbog toga što ste me pozvali da prisustvujem današnjem zasjedanju.

Prošli smo kroz nekoliko burnih mjeseci, pa je od važnosti da se na ovom mjestu pojavim lično da saslušam vaša mišljenja, a vi moja.

Dolazim u pravom trenutku. Okončali smo prvu fazu našeg putovanja i uskoro ćemo započeti sa novom.

Pravda i posao: Prva faza

Kada sam stigao u Bosnu i Hercegovinu prošlog maja, pripremali smo se za izbore.

Ovi izbori obilježili su prekretnicu za ovu zemlju u procesu stabilizacije i normalizacije.

Po prvi put, izbore su organizovali i proveli ljudi Bosne i Hercegovine, a provedeni su su mirno i efikasno.

Po prvi put vlade su izabrane na puni četverogodišnji mandat, što je praksa u najstabilnijim demokratskim zemljama.

I, što je možda najznačajnije, ovi izbori su uglavnom bili usredsređeni na pitanja od važnosti – na pitanja iz programa Posao i pravda, na kojima su sada, po prvi put, anagažovane sve glavne političke stranke.

Ali, naravno, postoji svijet razlika između olako datih predizbornih obećanja i surove realnosti upravljanja.

Što je razlog zbog kojeg sam 9. oktobra pokrenuo jedan ambiciozni program za početno djelovanje, koji se sastoji od "šest testova ozbiljnosti" za vlade u novom sastavu.

Period nakon izbora

Šest mjeseci kasnije, a nakon kratke provjere ovih šest reformi, pokazalo se da je napredak postignut:

– Dobili smo novi izgled Vijeća ministara sa tri nova ministarstva i premijerom na čelu Vijeća ministara, čija funkcija ne podliježe rotaciji. Mnogo više je potrebno učiniti kako bi ovo vijeće postalo u potpunosti funkcionalno i to je potrebno učiniti brzo.

– Postigli smo sporazum u pogledu načela sistema javnih prihoda, a Komisija za indirektnu poresku politiku postiže zadovoljavajući napredak u pravcu sporazuma. Očekujem da će se sa ujedinjavanjem carinskih uprava početi do 1. jula, da će rad komisije biti okončan do kraja jula, te da će porez na dodanu vrijednost biti uspostavljen sa ciljnim datumom početka 2005. godine. Ova reforma od ključnog je značaja za našu budućnost i ključ je za naše pristupanje Evropi. Ne možemo dopustiti odlaganje i opstrukciju ukoliko se nadamo povoljnom odgovoru Studije izvodljivosti Evropske unije. Rokovi od 1. jula i 31. jula su strogi, ali se moraju ispoštovati.

– Sud Bosne i Hercegovine je započeo sa radom. Novo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je upravo podiglo svoju prvu optužnicu.

– Poslovno okruženje jeste poboljšano, naročito posredstvom sada već slavnog «buldožer» procesa. Učinićete danas još jedan veliki korak naprijed nakon što, nadam se, prođete reforme koje se nalaze pred vama.

– Slika u pogledu uređivanja našeg političkog prostora više je neizvjesna. U Federaciji i na državnom nivou, u parlamentima je u toku uspostavljanje novih odbora za «etičnost», koji će pokrenuti postupak vraćanja povjerenja javnosti u političare. NSRS do sada nije učinila ništa na ovom planu i treba uskoro početi.

– Međutim, Republici Srpskoj data je vodeća uloga u reformisanju javne uprave putem zakona o državnoj službi. U ovom pogledu Federacija zaostaje, pri čemu su neki koji bi trebali postavljati standarde za budućnost, izgleda, više zainteresovani da se grčevito drže prošlosti.

Dakle, Bosna i Hercegovina se kreće naprijed. Postavljene su osnove za narednu fazu. O tome ću nešto kasnije.

Prepreke na putu prema Evropi

A prije toga o nekim stvarima koje nisu dobro ispale – stvarima koje su, nažalost, nanijele štetu našem ugledu i usporile naše napredovanje ka članstvu u Evropskoj uniji.

Afera vezana za carine Republike Srpske, afera prodaje naoružanja Iraku, špijunska operacija Vojske Republike Srpske, propast Elektroprivrede.

Ako ste investitor u Berlinu, ili kreator politke u Briselu, ili ste pak građanin Bosne i Hercegovine; ovi događaji ne mogu rezultirati ničim drugim do gubitkom povjerenja u one koji upravljaju ovom zemljom. Svaki od događaja bio bi sam po sebi ozbiljan. Ali Bosna i Hercegovina se suočila ne samo sa jednim, nego sa četiri takva skandala u periodu od samo nekoliko mjeseci.

Međutim, reakcija na ove događaje daje mi razlog za umjereni optimizam.

Prije svega, svjedoci smo spremnosti političkog vođstva, naročito iz Republike Srpske, da prihvati odgovornost kada

stvari krenu zaista loše.

Ovaj princip je od ključnog značaja za podizanje standarda javnog života.

Ali isto tako, u nekim oblastima, postoji spremnost da se započne sa rješavanjem sistemskih grešaka i institucionalnih slabosti koji su, prije svega, omogućili ovakve afere.

Vlade u Bosni i Hercegovini su potvrdile u deklaraciji sa Bjelašnice prošle sedmice da će reformisati vojsku, i njen industrijski kompleks, i staviti je pod jasnu civilnu komandu, tako da BiH bude spremna za članstvo u Partnerstvu za mir do januara 2004. godine.

Iz jedne loše situacije izašlo je nešto dobro.

Naravno, još više ostaje da se uradi.

Reakcije na reviziju Elektroprivreda su različite – pozitivne u Federaciji, duboko razočaravajuće u Republici Srpskoj. Elektroprivreda Mostar je realizovala sve preporuke iz izvještaja i njen prihod je naglo porastao. U Trebinju nisu uradili ništa, g. Aćimović je i dalje uključen, novac i dalje nestaje, i sada je i sam opstanak preduzeća doveden u pitanje. Ne možete opravdati izvoz "viška" energije u Srbiju i Crnu Goru a istovremeno ostaviti vlastito stanovništvo bez struje. Ovo preduzeće moramo da dovedemo u red, i to brzo, kao prvi korak ka široj reformi korporativnog upravljanja, ekonomskom prestrukturiranju i liberalizaciji.

I, bez obzira na pohvalnu odluku da se rasformira Obavještajna služba Vojske Republike Srpske, odgovor na aferu prisluškivanja otkrivenu upravo u ovoj zgradi do sada je zanemarljiv. Sada moramo da djelujemo brzo na reformi obavještajnih službi i da ih stavimo pod demokratsku kontrolu.

Opasnosti koje bi se pojavile kad se to ne bi uradilo – kad bi se ostavile obavještajne i bezbjedonosne službe da rade bez

kontrole, slobodne da se miješaju i stapaju sa kriminalnim podzemljem – jasno su se pokazale na najšokantniji mogući način u Beogradu, 12. marta.

Kao što je moja posjeta Srbiji početkom ovog mjeseca veoma jasno pokazala, u cijeloj regiji raspoloženje se promijenilo nakon ubistva Zorana Đinđića.

Vladavina zakona

Pred nama je jednostavan izbor: vladavina zakona ili bezakonje.

Beograd je jasno izabrao: preko stotinu identifikovanih kriminalnih bandi, osam hiljada ispitanih lica, preko dvije hiljade pritvorenih i više od osam stotina optuženih.

Sada kada je ukinuto vanredno stanje, i ova država, a naročito Republika Srpska, mora da preuzme svoje obaveze. Jednostavno ne možemo dozvoliti da budemo sigurno mjesto za svijet kriminala.

Naši komšije – naročito vlasti u Beogradu – čekaju da vide kako će Bosna i Hercegovina reagovati. Oni očekuju odlučnu akciju i aktivnu saradnju u ovoj borbi da se podrži zakon. To treba i da dobiju, posebno od onih koji imaju mnogo koristi od prijateljevanja s njima.

Dakle, vrijeme je da se modernizuje naše oružje za borbu protiv kriminala. Vrijeme je – zapravo, bilo je odavno – da se daju potrebna sredstva Agenciji za informacije i zaštitu, Državnoj graničnoj službi i novom Sudu i Tužilaštvu BiH.

Vrijeme je da se krene u borbu protiv mreže organizovanog kriminala, prekine njihovo tržište, zatvore poslovi i zamrzne – ili oduzme – imovina.

I da se uhvate ratni zločinci i započne gonjenje onih koji im pomažu.

Upozoravao sam na početku godine da ako dajete materijalnu pomoć i podršku onima koji su optuženi za ratne zločine, život će da postane mnogo teži. Oni koji to rade rizikuju da im se oduzme sloboda putovanja, zatvori bankovni račun, preduzeća postanu predmet istrage i da ostanu bez posla.

U toj kampanji smo preduzeli prve mjere.

Ali to je samo početak. Još toga će da uslijedi.

Dozvolite mi da pojasnim neke stvari, tako da ne bude prostora za bilo kakvu sumnju. Niko, bez obzira da li bio na višem ili nižem položaju, neće biti isključen iz ovoga ukoliko bude davao podršku ratnim zločincima ili ako ne učini sve što može da se oni izvedu pred lice pravde.

Smatram da je bitno da budemo otvoreni jedni prema drugima. Stoga ne trebate biti iznenađeni ako čujete da sam rekao da vaš neuspjeh u ovoj oblasti prije svega umanjuje vaše mogućnosti, predstavlja prepreku za investicije i podriiva povjerenje međunarodne zajednice u vas.

Vrijeme za malodušnost i oklijevanje je prošlo. Ulog je suviše velik.

Međutim, ukoliko želimo uspjeti u ovoj borbi, ukoliko želimo poraziti mreže kriminalaca i ponovo učiniti ovu zemlju slobodnom za poštene i vrijedne ljude – prvo moramo dobiti bitku za informacije.

Zbog toga smatram da je došlo vrijeme da se uspostavi centralna obavještajna agencija za Bosnu i Hercegovinu, kao nadležni organ koji će omogućiti BiH da pruži svoj doprinos u borbi protiv organiziranog kriminala.

Tokom rata obavještajne službe su postale ispolitizirana sredstva za etničko čišćenje. Naravno, to vrijedi i za neke policijske i paravojne formacije koje su se pojavile tokom sukoba.

Gotovo osam godina poslije, SFOR i UN su utrošili milione dolara u svrhu reforme oružanih snaga i policije. Međutim, obavještajne službe su u velikoj mjeri izbjegle tu reformu.

Znam da se dobri profesionalci iz FOSS-a i OBS-a slažu s tim. Oni znaju šta se trenutno dešava u njihovim službama, a znaju i da to ne može tako ostati. Oni znaju da je došlo vrijeme da se počne nadgledati rad onih snaga koje predstavljaju stvarnu prijetnju građanima ove zemlje i da one prestanu špijunirati jedni druge.

Sada je, kao i uvijek, potrebna politička volja da se stvari promijene – da se ove službe transformišu u nešto novo; nešto što će biti instrument zakona, a ne pomoć kriminalcima. Ukoliko želite da znate zašto je to potrebno, posjetite grob Zorana Đinđića.

Novo partnerstvo

Dozvolite mi da se sada vratim na širi program reformi.

Prošle sedmice na Bjelašnici je organizovan sastanak između čelnih ljudi glavnih međunarodnih organizacija sa premijerima Terzićem, Mikerevićem i Hadžipašićem, zajedno sa Savjetom ministara, entitetskim ministrima finansija i pravde, te predsjedavajućim sva tri parlamenta.

Zajedno smo isplanirali narednu fazu koju BiH mora preći na putu ka Evropi.

Siguran sam da očekujete da je bilo razgovora o odnosu između međunarodne zajednice i bh. vlasti. Da, o tome se razgovaralo i složili smo se da je došlo vrijeme da taj odnos poprimi novi oblik.

Naravno, postojala je jedna vrsta vakuma u zadnjih šest mjeseci, dok su se sproveli izborni rezultati i formirali organi vlasti.

Međutim, BiH ne može sebi dozvoliti da taj proces traje šest

mjeseci nakon svakih izbora. Stoga smo ja i moje kolege iz međunarodne zajednice nastavili da forsiramo programe reformi.

Nemam razloga da se zato izvinjavam.

Ukoliko se želi ostvariti cilj koji je postavila Vlada, da BiH do 2009. godine postane članica EU, moramo brzo raditi.

Međutim, poruka sa Bjelašnice je jasna. Nove vlasti su izrazile svoje opredjeljenje za proces reformi i dodale da one imaju namjeru da budu na čelu tog procesa umjesto međunarodne zajednice.

Tako i treba da bude.

Od sada, ukoliko nadležni organi BiH i entitetske vlasti budu radile više, mi iz međunarodne zajednice ćemo raditi manje. Ukoliko one uzmu kormilo u svoje ruke i budu išle odgovarajućom brzinom, mi ćemo se povući u pozadinu i davati im podršku. Ja ću intervenisati samo ako bit reformi bude dovedena u pitanje ili ako se bude odugovlačilo sa njihovom provedbom.

Dakle, šta smo se dogovorili?

Pravda i posao: Faza II

Složili smo se da su naši strateški prioriteti – *posao i pravda* – ispravno postavljeni.

Međutim, sada je došlo vrijeme da se pređe na drugu fazu. Pozabaviti se velikim, strukturalnim slabostima koje nas sprečavaju da krenemo naprijed.

Građani treba da budu upoznati sa tim problemima:

Previše radnih mjesta su “fiktivna” radna mjesta – ništa se ne radi i niko ne dobija plaću.

Previše preduzeća su “mrtva” preduzeća – ništa se ne prodaje i ne ostvaruje se dobit.

Previše proizvoda su uvozni proizvodi – ne prodajemo našu robu ni ovdje ni u inostranstvu.

Uzrok ovih problema leži u trajnim strukturalnim slabostima – javni sektor je preglomazan, izuzetno neefikasan i ne pridaje mnogo važnosti pitanju koje bi trebalo biti prioritet – pružanju kvalitetnih usluga građanima.

Vlada posjeduje previše a previše i duguje. Infrastruktura je zastarjela, previše ljudi je na platnim listama, opterećena je dugovima, a njen zadatak je preobiman.

Stari, ogromni industrijski kapaciteti u državnom vlasništvu neće biti pokretač razvoja koji je potreban ovoj zemlji.

Jedino slobodno tržište i njegovi osnovni elementi – nova, pouzdana, konkurentna mala privatna preduzeća – imaju mogućnost da otvore stvarna radna mjesta, ostvare stvarni ekonomski rast i stvarno bogatstvo.

Veoma često ovakva nova preduzeća započnu sa jako malim resursima npr. zapošljavaju svega pet do deset ljudi. Međutim, veliki broj malih preduzeća znači otvaranje velikog broja radnih mjesta. Kao što je to bio slučaj u centralnoj i istočnoj Evropi ili isto tako i u Britaniji, ova preduzeća zajednički brzo uspiju da u ekonomiju unesu energiju, živost i donesu blagostanje.

Oni koriste potencijale koje nudi preduzetništvo i vode ekonomiju ka napretku.

Ukoliko ovako nastavimo, ukoliko budemo zavisili od sistema međunarodne pomoći koji nas održava u životu i povremenih kredita za hitne potrebe, stopa nezaposlenosti će i dalje rasti, plate se i dalje neće isplaćivati, naši industrijski pogoni će i dalje stajati u mjestu, infrastruktura će i dalje propadati, a građani će i dalje snositi posljedice.

Moramo rješavati sve probleme koji prožimaju ekonomiju, a koje

su druge zemlje u tranziciji morale rješavati na svom putu ka Evropi, i moramo ih rješavati brzo.

Iz tog razloga su se organi vlasti Bosne i Hercegovine obavezali na ispunjenje ova tri cilja:

- Uspostavu povoljnog okruženja za poslovne aktivnosti
- Promovisanje privatizacije i efikasnog korporativnog rukovođenja, i
- Unapređenje izvoza.

Organi vlasti su se obavezali na preduzimanje niza konkretnih mjera da bi ostvarili ove ciljeve, i to:

-uspostavljanje privrednih odjeljenja u 15 sudova koja će se baviti rješavanjem privrednih sporova i slučajevima bankrota. Potrebno je usvojiti procesne zakone da bi ovi sudovi mogli započeti sa radom.

-premješatanje mjesta naplate poreza na visokotarifne robe kao što su kafa, benzin i alkoholna pića sa mjesta prodaje na mjesto uvoza ili proizvodnje

-restrukturisanje javnih preduzeća i privatizacija onih strateških preduzeća koja su spremna za privatizaciju

-razvijanje strategije za cijelu BiH u cilju promovisanja izvoza.

Ovo su prvi koraci koje je potrebno preduzeti ukoliko želimo da promijenimo sudbinu ove zemlje. Treba ih poduzeti prije sezone godišnjih odmora.

Međutim, nećemo imati velike koristi od reformi ukoliko se one ne budu uklapale u našu generalnu misiju.

To je ono što još uvijek nedostaje Bosni i Hercegovini – vizija zemlje za deset ili dvadest godina.

Na vama je, a ne na meni, da odlučite šta vaša zemlja može postati. Međutim, dozvolite mi da vam kažem moje mišljenje o tome što bi BiH mogla postati.

Zamislite da je prošla decenija i da živite u 2013. godini. Zapitajte se kako bi ova zemlja i regija mogli do tada izgledati.

Zamislite ovo.

Jugoistočna Evropa koja je u potpunosti integrisana u širu evropsku porodicu koju čine zemlje bez unutrašnjih problema i bez problema u međusobnim odnosima.

Svaka zemlja ove regije već jeste ili će uskoro biti u Evropskoj uniji.

Bosna i Hercegovina ima svoje mjesto u toj regiji.

Zemlja koja je sasvim jasno prevazišla svoju prošlost da bi se usmjerila na budućnost.

Država koja nema ogroman birokratski aparat ali je efikasna. Koja ne poduzima tako mnogo ali to čini ispravno. Stvarna ovlaštenja su prenesena na lokalne zajednice.

Pravni sistem u kojem su prava pojedinca važnija od prava grupe.

Zemlja u kojoj različiti narodi žive u zajednici u kojoj im je važnija njihova ekonomska od etničke bezbjednosti.

Zemlja koja je sve više prosperitetna, u kojoj raste stopa zaposlenosti a s njom i plate radnika.

Ekonomija koja ubire plodove hrabrih reformi koje su provedene na početku ove decenije i koristi prirodna bogatstva koje nudi selo i prirodne talente svojih građana koji zarađuju i otvaraju nova radna mjesta u zemlji koja je, u regiji Balkana, napovoljniji prostor za poslovanje.

Bosna i Hercegovina ne bi bila mjesto koje treba izbjegavati nego primjer koji treba slijediti.

Zemlja čiji su građani shvatili da postoji daleko više stvari koje ih spajaju od onih koje ih razdvajaju.

Zemlja u kojoj se nacionalna različitost doživljava kao nešto čime se treba ponositi, a ne kao prokletstvo.

Ova vizija je naravno ambiciozna. Međutim niti jedna zemlja ne može ostvariti prosperitet bez vizije. Ne možete ponovo izgraditi zemlju ukoliko nemate ambiciju. Gandi je govorio: "Naše ambicije se vrlo rijetko ostvare, ali je naše nastojanje da ih ostvarimo ono što mijenja tok istorije."

Moja poruka je jednostavna. Ova vizija može biti ostvarena. Budućnost može biti vaša. Ukoliko imate hrabrosti i volje da je ostvarite.

Da li će biti ostvarena ili ne, zavisi od vas.

Hvala.